

גן מקלט לצמחים בסכנת הכחדה

בפארק הרצליה הוקם גן מקלט לצמחים בסכנת הכחדה. מטרתו לשמר את המינים הנדירים הגדלים באזור, וכמו כן להוות מקור לזרעים ולשתילים שאותם ניתן להשיב לטבע, לשיקום בתי גידול ולאיכלוסם.

גן המקלט הוקם בשיתוף פעולה עם ביה"ס הכפר הירוק. במסגרת זו מתקיימת פעילות שוטפת של העברת צמחים, שתילתם ופיזורם יחד עם תלמידי ביה"ס והמורה המוביל – רוני שושן.

להלן המינים הנמצאים בגבעת גן המקלט בפארק (המידע הבוטני לקוח מאתר "צמח השדה"):

לוטוס מכסיף-Lotus creticus

לוטוס מכסיף הוא צמח עשבוני זוחל ומשתרע, או מזדקף למחצה, רב שנתי בעל עלווה ירוקה אפורה כסופה. כל המינים בסוג זה הם עשבוניים שעליהם מורכבים מ-5 עלעלים: שניים מהם יוצאים מבסיס העלה, ונראים כעלי-לואי; 3 האחרים יוצאים מנקודה אחת בראש ציר העלה, כעלה תלתני. כל העלעלים דומים, ושפתם תמימה. העלה חסר קנוקנות. השם עלול להטעות, כי אין לו כל קשר עם "פרח הלוטוס" של המצרים וההודים, הסינים והברהמינים אשר שייך לסוג Nelumbo שהוא בן משפחה אחרת. הפרח של הלוטוס הוא פרח פרפרני טיפוסי, במינים רבים צבעו צהוב עם קוים אדומים עדינים משורטטים לאורך מפרש הכותרת. במינים אחרים הוא ורוד, ובמין אחד בארץ, כמו הלוטוס המדברי, הוא אדום.

האבקה הדדית מתרחשת בזכות הפרדה בזמן בין הבשלת החלק הזכרי והחלק הנקבי של הפרח – תחילה מבשילה האבקה שבאבקנים, ורק אחרי ימים אחדים מסוגלת הצלקת לקלוט אבקה.

הלוטוס נוקט בשיטת "משחת השיניים", אחת מ-4 צורות האבקה שונות הנפוצות במשפחתו: האבקנים מבשילים כבר כאשר הפרח עודו בניצן. האבקנים כלואים בסירה, ומפרישים אבקה המצטברת בראש הסירה. משנפתח הפרח, עם כל ביקור של חרק בפרח, נלחץ החוצה גושיש קטן של אבקה מתוך סדק בראש הסירה. בביקור הבא ייצא שוב גושיש נוסף, לאבק את החרק הנוסף. קל לחקות את ביקור החרק על ידי לחיצה בקיסם על משוטי הכותרת. מאוחר יותר משתרבת הצלקת אל אותה עמדה, דרך אותו סדק בקצה הסירה, לקלוט אבקה שהחרק הביא מפרח אחר, צעיר יותר. לעיתים מתרחשת בכל זאת גם האבקה עצמית. אין לפרח צוף, והחרקים (בעיקר דבורים) באים אליו למען האבקה שבו. הפרי הוא תרמיל ישר, צר וארוך, והוא נפתח בשתי קצוות.

צתרה ורודה היא בן-שיח ריחני, זקוף, מסתעף מאוד וצפוף. גובהו 30–45 ס"מ. העלים ביציים, גלדניים, בסיסם יתדי וראשם מחודד. סימן מיוחד ונוח להם: העלים מקופלים לאורך העורק הראשי. עלי החורף שונים מעלי הקיץ, הם רחבים יותר. העלים והגבעולים מכוסים בבלוטות המפרישות נוזל שריחו חריף, מקובל כתבלין. נוסף לכך הם מכוסים בשערות זקופות. צתרה ורודה פורחת במשך כל האביב והקיץ, ממרס עד יוני ולפעמים מתארכת הפריחה. הפרחים ערוכים בדורים צפופים היוצאים מחיקי עלים. הפרח שפתני אופייני, צבעו סגול בהיר. במרכז האונה האמצעית של השפה התחתונה (ולא בלוע הכותרת!) יש ניקוד בסגול כהה.

המאבקים של 4 האבקנים בולטים בסגול כהה על רקע השפה העליונה הבהירה של הכותרת. לוע הכותרת שעיר בשערות ארוכות. שולי אונות הכותרת שעירים בשערות קצרצרות. הפרח מואבק על-ידי דבורים.

צתרה ורודה גדלה בבתה ובגריגה בחבל ההר הים תיכוני. היא שולטת במיוחד בסלעי קרטון, עולה גם בחוואר ובסדקי-סלעים גירניים. תפוצתה העולמית משתרעת בארצות שסביב הים התיכון, בעיקר במזרחו.

למה משמשת צתרה ורודה?

זהו צמח קלאסי לטיפול במצבים דלקתיים וזיהומיים, של קור ולחות בגוף, בעיקר במערכת הנשימה, העיכול והשתן. הצתרה הוורודה הינה צמח בעל אופי דינאמי, חם, ממריץ ומייבש, כאשר בנוסף, תכולת השמנים האתריים שבצמח, הופכים אותה לאחד הצמחים המחטאים החזקים ביותר שישנם, מקרב צמחי המרפא של ארץ ישראל ורפואת הצמחים בכלל.

קורנית מקורקפת - *Coridothymus capitatus*

קורנית מקורקפת היא בן-שיח נמוך, צפוף, נוקשה, המדיף ריח עז של זעתר, בדומה לאזוב אך שונה במעט. כתבלין הוא מחליף את האזוב, אך נחשב קצת פחות משובח.

הצמח מסתעף מבסיסו, צמיחתו כדורית, קוטרו 20–50 ס"מ. הענפים קשים, דוקרניים (אך לא קוצניים), לעתים קליפתם מלבינה. העלים נגדיים, תמימים, קטנים (אורכם 2–8 מ"מ ורוחבם 1–2

מ"מ), מוארכים, קשים, מכוסים שערות בלוטיות, המפרישות את ריחו המיוחד. בקיץ מוחלפים העלים בעלים קטנים יותר.

קורנית מקורקפת פורחת בסוף האביב ובקיץ, ממאי עד אוקטובר. הפריחה עשירה והומה במאביקים. הפרח קטן, שפתני, ורוד-סגול, בעל גביע ירוק דו-שפתני ועליו 13 עורקי-אורך. כותרת שחלקה התחתון צינורי וחלק העליון בנוי משתי שפתיים: שפה תחתונה רחבה, כמשטח-נחיתה לחרקים, מפוצלת בקצה ל-3 אונות – האמצעית מקושטת לעתים בכתמים כהים; ושפה עליונה מפורצת מעט בקצה. 4 אבקנים בולטים מהפרח.

הפרחים ערוכים בקבוצות כדוריות צפופות כקרקפות, מכאן שם המין, אך השם אינו מוצלח, שהרי לא קרקפו אותה. אולי מוטב היה לקרוא לה קורנית קרקפית? שם הסוג קדום, ידוע מכתבי חז"ל.

קורנית מקורקפת שכיחה, תכופות בריכוזים צפופים, ברוב חלקי צפון הארץ ומרכזה. היא מעדיפה קרקעות דלים, עולה בהמוניה בסלעים, בעיקר של כורכר, חוואר וקרטון. גדלה באזור הים תיכוני ובשוליו בארץ, ותפוצתה העולמית משתרעת בארצות הים התיכון.

למה משמשת קורנית מקורקפת?

הקורנית היא צמח ריחני, עליה משמשים כתבלין, וכן כתחליף או כתוספת לאזוב, לצורך הכנת זעתר. השמנים האתריים המופקים מהקורנית משמשים כחומרי גלם ברפואה ובקוסמטיקה ולתרופות שונות. ידועה ברפואה העממית בשלל תפקידים. ישנם שני חומרים פעילים מרכזיים בצמח: החומר "מתוק" יותר המשמש לחיטוי ובעיקר לסירופים נגד שיעול - התימין. החומר החרוף יותר הוא "קרבקרול" הנותן לאזוב את עזותו גם הוא פעיל נגד חיידקים ופטריית.

מרווה משולשת - *Salvia fruticosa*

מרווה משולשת הוא המין היחיד מכל המרוות בארץ שהוא שיח של ממש,

כל היתר הם בני-שיח או עשבים. מרווה משולשת היא צמח ירוק-עד

שגובהו 1 מ' ויותר, והוא שכיח בחורש ובשיחיה (גריגה) בהרים הים

תיכוניים בארץ, גם בצפון מישור החוף. העלים לבידים בצידם התחתון, ירוקים בצידם העליון.

לחלק מהם יש בבסיסם עוד שתי אונות, קטנות פי 20 מן האונה האמצעית, וזו ההצדקה לשם "משולשת". הענפים מכוסים בצפיפות בשערות צמריות. הענפים שעירים, העלים לבידים. מרווה משולשת פורחת ממרס עד יוני. הפרחים אופייניים לסוג וצבעם ורוד עד סגול חיוור. לעתים עטוף הצמח כולו בפרחים.

קל לאקלמו ולגדלו בגינת התבלינים ליד הבית. הצמח אסור בקטיפה מסחרית, אך מותר לקטוף לצריכה פרטית. נזירים בכרמל מתבלים במרווה את הליקר שהם מייצרים. לעיסת עלים עוזרת לריענון הפה והנשימה. להפצת ריח נעים בבית שמים ענפי מרווה על הגחלים בכירה. כן מבשמים במרווה את המים לרחיצת התינוק ולשטיפת הכביסה.

העפצים המתפתחים על הצמח יפים למאכל בצעירותם (כמו במרווה ריחנית).

למה משמשת מרווה משולשת?

מרווה משולשת היא מלכת צמחי הרפואה העממית. מייחסים לה תכונות רבות: ריפוי פגעים בדרכי הנשימה; ריפוי פגעים בדרכי העיכול, החל מהחך והחניכיים ועד לפי הטבעת; סיוע בריפוי פצעים בעור ופטריות בין אצבעות הרגליים; הקלה על לחץ דם גבוה, חוסר תיאבון, כאב-ראש, רעידות בידיים, כאבי פרקים, כאבי אוזניים. מומלץ בעיקר להשתמש בה כחליטה.

בן-חצב יקינתוני - *Scilla hyacinthoides*

בן חצב יקינתוני הוא גיאופיט בעל בצל גדול, שושנת עלים ועמוד תפרחת שעשוי להגיע לגובה 1.50 מ' ויותר. הצמח כולו קירח. העלים סרגליים בצבע ירוק כהה בעלי קצה מחודד, העורק המרכזי בולט בצד התחתון. מופיעים בסתיו (אוקטובר-נובמבר) ונובלים לאחר הפריחה, בתחילת הקיץ. גודל העלים תלוי בתנאי הגידול. ככל שהצמחים צפופים יותר ובית הגידול מוצל, יהיו העלים ארוכים יותר. הם יכולים להגיע עד חצי מטר.

עמוד התפרחת הבודד גדל באביב (פברואר-מארס) ומתארך במהירות. צבע עמוד התפרחת ירוק או סגול. לאחר גמר ההתארכות של העמוד נפתחים דורי הפרחים זה אחר זה, מתחתית התפרחת כלפי מעלה. הפרחים נישאים על עוקצים שאורכם כגודל העטיף לפחות. העטיף כולל שישה עלים בצבע תכול-סגול. לעתים יש פס ירקרק בצדם החיצוני. לפרח שישה אבקנים. לאבקה צבע סגול כהה, אך לעתים האבקה צהובה. ההאבקה ע"י מינים רבים של חרקים הנמשכים לצוף. הפרות נפתחים בתחילת הקיץ (מאי-יוני), ומפזרים את הזרעים ע"י תנועה של עמוד התפרחת ברוח או בעקבות פגיעת בע"ח.

הצמח הוא ממוצא מזרח ים-תיכוני, נפוץ מהגולן עד הרי יהודה, בהרים ובמישור החוף, בחורשים ובבתות. האוכלוסייה המערבית ביותר נמצאת בקרבת השפך של נחל אלכסנדר. כתוצאה מריבוי וגטטיבי של הבצלים מופיעים הצמחים בגושים צפופים. הבצל מכיל חומרי הגנה צורבים. הצמח מריבוי מלאכותי משמש כצמח נוי לקטיף. ככל הגיאופיטים, בן חצב יקינתוני הוא צמח מוגן.

Lavandula stoechas - אזוביון דגול

אזוביון דגול הוא שיח המגיע לגובה כ-50 ס"מ. ענפיו זקופים, והם נושאים בצפיפות עלים בצבע ירוק-אפרפר. אזוביון דגול פורח בין פברואר למאי. התפרחות צפופות מאוד, ביציות, דמויות שיבולת. הכותרת דו-שפתנית, צבעה סגול כהה, והיא בולטת מתוך הגביע. בראש התפרחת נישאת קבוצת חפים סגולים, היוצרים כעין דגל, אות משיכה לחרקים.

אזוביון דגול גדל במישור החוף ובחרמון. הוא גדל רק בקרקעות מעוטות - גיר. בחרמון הוא גדל בקרקע בזלתית ובחוף בקרקע חולית. תפוצתו העולמית משתרעת בארצות שסביב הים התיכון. בסוג אזוביון נכללים 30 מינים, בארץ שלושה. רבים מהם מקובלים כצמחי בושם חשובים (ידועים בשם הלועזי לְבַנְדֵר), ומגדלים אותם בחקלאות על שטחים נרחבים בארצות צפון הים התיכון.

בישראל האזוביון שרוי בסכנת הכחדה בגלל הצטמצמות השטחים הטבעיים במישור החוף עקב הפיתוח המואץ. האוכלוסיות בישראל הן פריפריאליות ומגלות זיקה ייחודית לבית-גידול ספציפי של קרקעות דלות גיר. האוכלוסיות מתחדשות ככל הנראה באופן ספונטני מזרעים. לצורך הקיימות של האוכלוסיות יש לשמר את האוכלוסיות הקיימות, להגדיר שמורות נוספות, לנטר את הפרטים באוכלוסיות קיימות ולמנוע התנוונות של הפרטים בתוך גריגות צפופות מדי.

למה משמש אזוביון דגול?

במשנה נקרא אזוביון דגול - "אזוב הכותל". כבר מימי קדם היה באזוביון שימוש רחב ברפואה העממית, וכן בתעשיית הקוסמטיקה והבשמים. "אין אוכלים אזוביון בשבת לפי שאינו מאכל בריאים" (שבת יד' ג').

Globularia arabica - גולנית ערב

גולנית ערב היא צמח עם פריחה נהדרת ביופייה. זהו **בן-שיח** נמוך, מסועף וסבוכ, קוטר 4 ס"מ. הצמח מסתעף מבסיסו לענפים רבים, הענפים אינם מסתעפים. העלים מסורגים. גולנית ערב פורחת בראשית האביב, מפברואר עד אפריל. הפרחים בולטים בצבעם הכחול העז. הם מקובצים בקרקפות כדוריות צפופות בראש הגבעול, מכאן שמותיו המדעי והעברי: תפרחת דמויית גולה. קוטר הקרקפת 2 ס"מ והיא משוטחת בראשה, עטופה בחפים, והפרחים שבהיקפה גדולים מפרחי המרכז. היא מזכירה בכך קרקפת של מורכבים, אף שאין ביניהם כל קרבה משפחתית. הפרח קטן, דו-מיני, אורכו 3 מ"מ (אורך פרחי ההיקף 9 מ"מ). הגביע קטן, אורכו 2 מ"מ, 5 אונותיו שעירות, מרצעיות, מאוחות בבסיסיהן לצינור, הקצר מאורך האונות. הכותרת דו-שפתנית, ארוכה פעם וחצי מהגביע. היא מחולקת לצינור מאוחה ולאוגן דו-שפתני. 4 אבקנים בלתי-שווים יושבים על צינור הכותרת וראשיהם בולטים מתוכו. השחלה עילית ובה מגורה אחת. עמוד העלי נימי.

הצלקת דמויית גולה. הפרח מופרה על-ידי חרקים שוחרי דבש . גולנית ערב היא מין מדברי בעיקרו. הוא גדל בהרי הנגב, אך אוכלוסיות קטנות נוכל עדיין לראותו באזור השרון בקרבת תל-מונד ובשמורת הדסים. אוכלוסיות אלה נחשבו בעבר כמין נפרד (גולנית החוף), כיום אוחדו המינים והן נכללות במין גולנית ערב. המין נדיר בארץ. תפוצתו העולמית משתרעת במדבריות צפון-מזרח אפריקה ודרום-מערב אסיה, וכן בארצות שסביב הים התיכון.

BACCHARIS PILULARIS – בקריס הכדורים

הסוג בקריס מוצאו באמריקה. עימו נמנים כ-350 מינים של שיחים דו-ביתיים, כלומר שלחלק מהצמחים יש פרחים זכריים בלבד ולאחרים פריחה נקבית בלבד, הפריחה דומה לפרחי הקייצת והיא חסרת ערך גנני. כמובן שצמחים שלהם פריחה זכרית לא יכולים לפתח זרעים. מאידך, צמחים ללא זרעים אינם מהווים סכנה לפולשנות. בקריס הכדורים (פיגין פוינט) הוא צמח כיסוי ירוק עד, בעל עלווה ירוקה, גדל בצורת כריות ומתאים לשתילה באחזקה נמוכה בכל אזורי הארץ. הוא חסכן במים ומצטיין בחוף הים. הצמח מעוצה בבסיסו, גדל לגובה של כחצי מטר, אולם עם התבגרותו הוא עשוי להגיע עד לגובה של מטר אחד. מתפשט ל-2-4 מטר רוחב, תוך כדי שהוא משתרש במפרקים ויוצר מבנה דמוי כרית ירוקה וצפופה המדכאת נביטה של עשבים.

העלים קטנים ועגולים, בעלי מרקם נעים במגע, אורכם כ-1 ס"מ וצבעם ירוק בהיר. פיגין פוינט הוא סלקציה של צמח זכרי. כלומר, הקלון הזה מייצר רק פרחים זכריים, וכשייך למשפחת המורכבים, הפרחים קטנים וכמעט לא נראים, דומים לפריחה של עשבי הקייצת. לכך יש יתרון שהצמח אינו מייצר זרעים ואנו לא מסתכנים באפשרות שהצמח יהפוך לפולשני.

שיח-אברהם מצוי - Vitex agnus-castus

שיח מסועף של גדות-נחלים, גובהו 2 מ'. גדל הן בנחלים הזורמים כל השנה, והן בכאלה הזורמים רק בחורף. ניכר בנקל לפי עליו המאובצעים: העלה כפני, מחולק ל-5-7 אונות אזמליות צרות וארוכות, מפורדות, היוצאות מנקודה אחת. העלים נגדיים. העלה לביד בצידו התחתון, ירוק כהה

בצידו העליון. השיח עומד בשלכת חורף, ואז אפשר לזהותו לפי אשכולות פירותיו היבשים. שיח אברהם פורח בקיץ, מיוני עד ספטמבר, ומשמש צמח-דבש חשוב בעונה יבשה זו. הכותרת דו-שפתנית, צבעה סגול, אורכה 8 מ"מ. הכותרת בולטת מתוך גביע פעמוני, ו-4 האבקנים בולטים מתוך הכותרת. התפרחת יפה, והיא אחת הסיבות לשימוש בצמח בגינות נוי. הפרי בית גלעין כדורי קטן, יבש וריחני.

מענפיו קולעים סלים, ופירותיו משמשים תבלין. מן הזרעים הפיקו בעבר חומר, שהאמינו כי הוא מפחית את המשיכה המינית. שמו כרוך בניסיון לזהותו עם הסבך שנאחז בו האייל בפרשת עקידת יצחק. במסורת הנוצרית הוא מסמל כנראה את ישו, "שֶׁה האלוהים", שהקריב עצמו כדי להציל את האנושות. במסורת הערבית הוא מסמל את התום. שיח אברהם גדל בבתי-גידול מתאימים בכל חלקי הארץ פרט למדבר הקיצוני. מין נוסף, שיח-אברהם קיפח, דומה לו מאוד, מעט גבוה יותר, גדל ליד מים אך ורק בבקעת הכנרת ובבקעת החולה, וקשה להבדיל ביניהם. בסוג זה יש 250 מינים, בארץ שניים.

למה משמש שיח אברהם?

ברפואה העממית הוא משמש נגד כאב ראש, כאבי פרקים, כאב-בטן והרעלות. הוא מסייע גם לחיזוק שורשי השיער ולשיפור הראייה. כיום שיח אברהם נחשב הצמח המשמעותי ביותר בטיפול בהפרעות הורמונליות בנשים. החומר העיקרי בצמח הוא אלקלואיד בשם ויטיסין. כמו כן הצמח מכיל פלבנואידים, חומרים אנטי דלקתיים ונוגדי חמצון וכן חומר הנקרא אירידיודים גליקוזידים עם טעם מריר המשכך כאב ונוגד דלקת.

געדה מפושקת - *Teucrium divaricatum*

געדה מפושקת היא צמח עשבוני רב-שנתי, מסתעף לגבעולים זקופים, גובהו 30 ס"מ. הגבעולים, הגביעים ותחתית העלים מלבינים, מכוסים שערות לבנות ארוכות. הצד העליון של העלה קירח, גונו ירוק כהה. העלה מעוין, נישא על פטוטרות, בסיסו מתחדד. שפת צלעותיו הרחוקות מהפטוטרות חרוקה לשיניים חד-צדדיות כמשור, אך ראשי השיניים מעוגלים. הצלעות הקרובות לפטוטרות תמימות. העלה קצת בשרני-גלדני. בהימעכו הוא מדיף ריח המזכיר קקאו. העלים המלווים את הפרחים ביציים ותמימי שפה.

געדה מפושקת פורחת באביב וקצת אל תוך הקיץ, מאפריל עד יולי. הפרח חד-שפתיני כמו בכל מיני הגעדה, צבעו יפה, סגול או ורוד עז עד ארגמן-ייני. הפרח גדול, אורך הגביע 8 מ"מ ואורך הכותרת עד 20 מ"מ. האונה האמצעית של השפה התחתונה של הכותרת שלוחה מטה, קעורה.

הכותרת שעירה מעט, הגביע שעיר מאוד. האבקנים והעלי ארוכים ומקושתים, בולטים מאוד אל מול השפה התחתונה של הכותרת. געדה ממושקת גדלה בבתה ובגריגה, שכיחה בעיקר בחבל ההרים הים תיכוניים. היא משגשגת בקרקע טרה רוסה, בעוד מיני געדה אחרים מעדיפים חוואר ורנדזינה.

למה משמשת הגעדה?

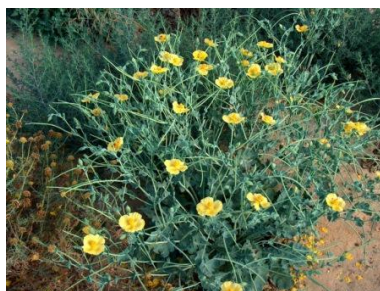
הצמח משמש תבלין משובח לתה, והוא רב-שימושים גם ברפואה עממית, בעיקר נגד הצטננות: להורדת חום, לבעיות גרון ושיעול, במיוחד נגד צרידות.

געדה קיפחת - *Teucrium procerum*

געדה קיפחת היא צמח רב-שנתי חורפי יפה, זקוף וגבוה, עד 70 ס"מ. הוא מסתעף מבסיסו לגבעולים ישרים, מקבילים, ומהם מסתעפים ענפים אלכסוניים. העלים גזורים לאונות סרגליות. רוב הצמח קירח. געדה קיפחת פורחת בין אפריל ליולי. הפריחה עשירה, מרהיבה. הכותרת כחולה נוטה לסגול, גדולה – אורכה עד 27 מ"מ. צינור הכותרת קצר. על השפה התחתונה מצויירת רשת של עורקים כהים, וצידה האחורי שעיר-בלוטי.

געדה קיפחת שרוייה בסכנה חמורה של הכחדה בארץ. תפוצתה הצטמצמה מאוד מאז אמצע המאה ה-20, והיא נפוצה כיום רק באתרים בודדים, כולם במרכז הארץ, בשרון וברמות מנשה. היא גדלה באדמות כבדות. תפוצתה העולמית משתרעת בצפון המזרח התיכון.

Glaucium flavum - פרגה צהובה

פרגה צהובה היא צמח רב-שנתי שרוב עליו מרוכזים בשושנת בבסיסו. גובהו 30–100 ס"מ. הוא מסתעף מאוד, עשוי ליצור גוף כדורי צפוף. זה המין היחיד של פרגה בארץ שפרחיו אינם אדומים כלל, אלא צבעם צהוב אחיד. הצמח מסועף מאוד, כדורי צפוף. לצמח זנים אחדים השונים זה מזה בפרטים רבים, כגון מידת השעירות, גודל, הסתעפות, רוחב העלים, גון העלים, תגובה לרוח, עמידות לרסס מי-הים ועוד.

פרגה צהובה פורחת בקיץ, בין אפריל לאוגוסט, כמו צמחים רבים אחרים בחגורת הרסס בחוף. הניצן דק וארוך. הכותרת צהובה כליל, ללא כתמים כהים בבסיס עלי הכותרת. גם האבקנים צהובים. הפרי מגובשש וארוך, דומה לגבעול, אורכו עד 30 ס"מ, בראשו 2 קרניים אופקיות קטנות.

חבלבל השיח

חבלבל השיח הוא בן שיח אשר מגיע לגובה עד 60 ס"מ. צורתו כדורית, ענפיו דקים וסבוכים בעלי אופי נוקשה. על הענפים שערות קצרות ומהודקות המשוות לשיח צבע מאפיר. בכל שנה בקיץ מתייבשים הענפים. הם מתחדשים בחורף לאחר רדת הגשמים.

העלים פשוטים מאורכים מסורגים על הגבעול. עם בוא החמסינים נושרים רוב העלים והצמח נותר עם מעטים מהם. את תפקיד ההטמעה יבצעו הענפים.

בעונת הקיץ, השיח פורח בעשרות פרחים ורודים ובולטים. פקעי הפריחה מאופיינים בפיתול עלי הכותרת אחד בשני ומזכירים גדילי חבל מפותל. הפרח דו מיני, מלווה בשתי חפיות. גודלו 2-3 ס"מ, עלי הגביע גלדנים, מספרם 5, אורכם 3-5 מ"מ. עליה כותרת מאוחים ויוצרים פרח דמוי משפך בצבע ורוד. פס ורוד בולט יותר נמשך בכל עלה מהבסיס אל שולי הכותרת. בבסיס הכותרת סביב האבקנים הילה בהירה. מספר האבקנים 5, עמוד העלי הנמצא במרכז הכותרת מסתיים בשתי צלקות. הפרי הלקט בן שתי מגורות הנפתח בשתי קשוות. בכל מגורה שני זרעים.

הצמח נפוץ בארץ מהצפון עד מדבר יהודה. בעיקר בבתות ספר יובשניות בין צומח עשבוני וגם על סלעים.

תפוצתו מזרח ים תיכונית.